

Економічні інтереси користувачів облікової інформації як основа побудови сучасної системи бухгалтерського обліку та звітності

Романова О.В.

старший викладач кафедри статистики, обліку та економічної інформатики

Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

Острянин С.О.

студент

Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

Статтю присвячено питанню визначення актуальних потреб, що висувують користувачі до системи облікової інформації. Наведено їх типологію, визначено природу та особливості інтересів користувачів облікової інформації. Сформовано низку вимог до оновлення системи обліку, запропоновано модифікацію її структури, а також систему роботи зі створення, консолідації та подання звітної інформації згідно з характером інтересів конкретних осіб, що взаємодіють із цією інформацією в умовах інноваційної економіки.

Ключові слова: система обліку, економічні інтереси, інформаційне ядро, продукт бухгалтерського обліку, уніфікована форма звітності, внутрішня та зовнішня звітність.

Romanova O.V., Ostrianyn S.A. ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНТЕРЕСЫ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ УЧЕТНОЙ ИНФОРМАЦИИ КАК ОСНОВА ПОСТРОЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ

Статья посвящена вопросу определения актуальных потребностей, которые выдвигаются пользователями системы учетной информации. Приведена их типология и определены природа и особенности интересов пользователей учетной информации. Сформирован ряд требований к обновлению системы учета, предложена модификация ее структуры, а также система работы по созданию, консолидации и подаче отчетной информации в соответствии с характером интересов конкретных лиц, которые взаимодействуют с этой информацией в условиях инновационной экономики.

Ключевые слова: система учета, экономические интересы, информационное ядро, продукт бухгалтерского учета, унифицированная форма отчетности, внутренняя и внешняя отчетность.

Romanova O.V., Ostrianyn S.O. THE ECONOMIC INTERESTS OF USERS OF ACCOUNTING INFORMATION AS A BASIS FOR BUILDING A MODERN SYSTEM OF ACCOUNTING AND REPORTING

The article devoted to the issue of determining actual users' requirements which is put forward to the system of information accounting. Provided an typology and defined the nature and characteristics of the interests of users of accounting information. Formed a number of requirements to upgrade the accounting system and proposed modification of its structure. Proposed the system of creation, consolidation and presentation of accounting information in accordance with the nature of interests of specific individuals that interacts with that information in terms of the innovation economy.

Keywords: accounting system, economic interests, informational core, product of accounting, unified reporting form, internal and external reporting.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах інноваційної економіки інформація набуває особливого значення та цінності, на неї спрямовується особлива увага, адже саме на основі наявної інформації суб'єкти економіки приймають рішення та провадять свою діяльність, задовольняючи власні інтереси.

Від своєчасного отримання достовірної, точної та актуальної інформації залежить ефективність прийняття управлінських рішень як менеджерів усіх ланок сфери бізнесу, так і державних управлінців.

В умовах постійного пришвидшення темпів роботи підприємств, значного розширення сфери бізнесу, що направлена на перетворення та виробництво інформації як кінцевого продукту, нагальною стає потреба переглянути систему інструментів обліку інформації в управлінні бізнесом.

Застосування актуальних методів управління підприємствами, продуктом яких є технології та інформація, передбачає суттєві зміни в підході до визначення та побудови облікової системи як інформаційної основи

для управління. Новітні методи аналізу бізнес-процесів дають змогу виявити приховані та непомічені раніше фактори, що впливають на ефективність та результативність діяльності підприємства, інформація про які не зазначається в сучасних системах обліку, котрі пропонує підприємствам держава.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою проблеми визначення економічних інтересів користувачів облікової інформації та розробкою пропозицій щодо модифікацій облікової системи згідно з сучасними вимогами займалися такі українські та зарубіжні вчені, як М.А. Проданчук, Н.О. Лоханова, С.Ф. Голов, М.В. Корягін, П. Друкер.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є виявлення та аналіз економічних інтересів користувачів облікової інформації в умовах інноваційної економіки, пошук можливих покращань системи обліку бізнес-процесів та роботи з обліковою інформацією.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління підприємством передбачає передусім роботу з інформацією у великих масштабах, складність якої не дає змоги сприяти та інтерпретувати її без використання спеціальних методів та систем інструментів. Ефективне управління потребує знання структури потоку інформації та методів її перетворення згідно з конкретними потребами особи, що приймає рішення.

Інтересом бізнес-менеджменту є володіння можливістю мати всі необхідні інструменти для швидкого та ефективного, тобто такого, що даватиме змогу мобілізувати весь виробничий потенціал підприємства, процесу прийняття управлінських рішень, основою яких є розвинена облікова інформаційна система.

Відповідно, із боку бізнесу від системи обліку очікується ефективна допомога у створенні управлінських рішень із високим ступенем обґрунтованості за мінімальних затрат праці та часу, таким чином, вивільнюючи ресурси підприємства, що йдуть на управління та контроль.

Нездатність уніфікованої форми системи бухгалтерського обліку ефективно описувати всю структуру нових бізнес-процесів, особливо у новітніх галузях, що швидко розвиваються, не говорить про необхідність кардинальних змін та перебудови системи бухгалтерського обліку. Мова йде про розширення поняття облікової інформації на підприємстві загалом, його розгляд як ефективного сервісу, що є основою управління.

М.А. Проданчук пропонує розглядати поняття «продукт обліку», як інформаційний ресурс, що має свої якості та корисність, котрі він генерує в результаті синергії технологічних засобів та процедур [1].

Загалом, розділимо інформацію, що описує діяльність підприємства, на внутрішню, що становить інтерес лише для осіб усередині цього підприємства, та зовнішню, що зацікавлює осіб, які не мають безпосереднього відношення до процесів діяльності підприємства та «які не можуть вимагати від суб'єкта господарювання складати звітність згідно з їхніми інформаційними потребами» [2].

До суб'єктів зовнішнього поля відноситься держава, особливо фіскальна служба, що на основі інформації про прибутки чи оборот справляє податки, статистичні органи, що забезпечують формування державної економічної політики, інвестори чи кредитори, що вкладають гроші в підприємство та зацікавлені в інформації про результативність його діяльності. Сюди можна опосередковано віднести конкурентів підприємства та населення загалом, що зацікавлені в інформації про структуру, об'єми випуску валового внутрішнього продукту та справедливий розподіл доданої вартості.

Внутрішня інформація використовується менеджерським апаратом підприємства усіх рівнів, вона є основою для виконання управління своїми безпосередніми функціями, причому залежно від рівня управління менеджерів цікавить різна інформація. Операційний менеджмент зацікавлений у детальних моментних даних щодо локальної частини бізнес-процесу, що, як правило, мають техніко-технологічний характер та використовуються для прийняття рішень про організацію безпосередньо поточного процесу виробництва. Менеджери середнього рівня зацікавлені в архівних даних за минулі періоди, щоб аналізувати ефективність окремих підсистем підприємства, будувати прогнози, збирати, узагальнювати і надавати отриманий інформаційний продукт топ-менеджменту, що використовуватиме його у прийнятті стратегічних управлінських рішень. Частково це може містити комерційну таємницю, а тому призначена лише для внутрішнього використання.

Структуру запропонованої вище системи роботи з інформацією подано на рис. 1.

Внутрішня звітність – це деталізована інформація, необхідна для розв'язання завдань управління. Вона може узагальнюватися різними формами, перетворюю-

ючись у зовнішню, зокрема бухгалтерами, до обов'язків яких відноситься формування та надання інформації державним органам контролю та ведення статистики. Зацікавленість у схожих формах даних демонструють також інвестори і кредитори.

Отже, внутрішня інформація, консолідується та спрощується, може перетворюватися на зовнішню. Таким чином, в обліковому механізмі можна виділити певне уніфіковане інформаційне ядро, що можна розглядати як продукт бухгалтерського обліку, складову частину системи обліку загалом. Ураховуючи різні завдання, що стоять перед користувачами інформацією, одні й ті ж самі дані можуть приймати різну форму, не змінюючись при цьому у своїй основі та здатності об'єктивно описувати бізнес-процеси підприємства.

Менеджерський апарат підприємства зацікавлений в такому поданні інформації, що за своєю формою буде якомога точніше відповідати особливостям конкретної галузі, унікальної специфіки конкретного підприємства, діяльність якого може бути і міжгалузеву. Користувачі зовнішнього поля, зацікавлені в уніфікованості форми подання, бажаючи мати можливість зіставлення та порівняння даних, отриманих від різних підприємств, створюючи, таким чином, власний інформаційний консолідований продукт.

Н.О. Лоханова у своїй роботі звертає увагу на конфліктний характер зацікавленості різних користувачів інформації, розглядає питання доцільності або недоцільності розмежування різних видів обліку (фінансового, управлінського, обліку для цілей оподаткування тощо) [3, с. 2]. Органічною відповіддю, на нашу думку, вважається використання системного підходу, що будується навколо інформаційного ядра на основі ширшого масиву даних, доповнюється та видозмінює свою форму залежно від сценарію використання, не змінюючи при цьому змісту.

Вищезазначений підхід дає змогу також створити передумови для запобігання впливу креативного обліку, метою якого є забезпе-

чення показників фінансової звітності, які відповідають цілям окремих осіб. «Основною передумовою існування подібних явищ є можливість впливу на показники бухгалтерського обліку через професійне суб'єктивне судження осіб, що її формують» [4, с. 3].

Потреби користувачів у сучасних умовах не обмежуються фінансовою інформацією ретроспективного характеру. Поряд із прибутком як основною метою діяльності комерційної компанії постає питання максимізації вартості компанії, відповідно, важливості набуває здатність системи обліку об'єктивно оцінювати та висвітлювати її детальну структуру, ключовим звітом компанії стає звіт про її вартість та ризики.

Користувачами облікової інформації висловлюється потреба у забезпеченні відповідної розгорнутої структури нематеріальних активів форми обліку вартості підприємства. Існує нагальна необхідність визначення вартості об'єктів, які не мають матеріальної форми, у тому числі позабалансових, але котрі суттєво впливають на генерування вартості підприємства, розв'язання проблеми обліку інтелектуального капіталу. Узагальнені та об'єктивні дані про вартість підприємства є основою для прийняття інвестиційних рішень. Розгорнутих даних по вартості компанії, інформації щодо активів та зобов'язань, їх зміни у часі, впливу позитивних та негативних факторів вимагає тактичний value management на підприємстві. Вирішальними вимогами при цьому є час на пошук та підготовку інформаційного масиву: тривалий період складання необхідної інформаційної бази порушує принципи ефективності процесу прийняття управлінських рішень.

Наголос робиться на тому, що внутрішня звітність є не тільки джерелом інформації про об'єкт управління, а й інструментом ефективного контролю бізнес-процесів підприємства, що має ключове значення в процесі розвитку системи управління підприємством [5, с. 265–300].

Проблема полягає в тому що уніфікована форма звітності не дає змоги повністю роз-

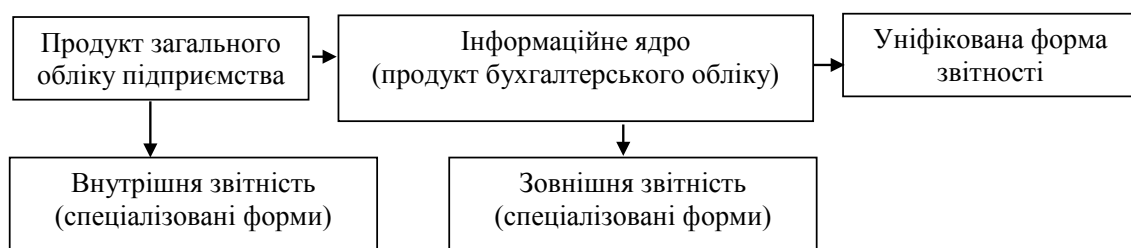

Рис. 1. Схема формування звітної інформації в обліковій системі підприємства

кривати фактори вартості, що є неоднаковими в різних галузях і здебільшого мають нефінансовий характер.

Рішенням вищезазначених проблем уважається передбачення вільного простору для формування власних унікальних облікових систем, що даватимуть змогу визначати вартість активів та зобов'язань підприємства, враховуючи галузь його діяльності, при цьому інтегруючись з основоположним обліком бухгалтерським, що дає змогу формувати уніфіковану за формою звітність та за потреби видозмінювати форму та низку облікових надбудов, не змінюючи при цьому даних загальних, котрі становлять інформаційне ядро.

Змінюється і відношення до розрахунку собівартості, оскільки остання вже не є основою для ціноутворення, поступаючись місцем цільовому калькулюванню – стратегії, за якої компанія спершу визначає прийнятну ціну реалізації а вже потім проектує його технологічний процес. Зазначається неактуальність розподілу непрямих витрат між продуктами, оскільки вони прямо не залежать від обсягу виробництва або іншого змінного чинника, заплутуючи осіб, що приймають управлінські рішення [6, с. 9–26].

Виділяється оновлене поняття доданої вартості як різниці між продуктивним доходом та витратами, що виникають на рівні одиниці продукції та змінюються пропорційно до зміни обсягів продажів, що підлягає повному розподілу між працівниками, державою, власниками та іншими зацікавленими особами. За такого підходу втрачають свій сенс категорії нерозподіленого прибутку та непокритого збитку. Як подальший рух у напрямі цієї модернізації обліку передбачається використання вищезгаданої доданої вартості як бази

оподаткування замість прибутку, що дасть змогу спростити систему оподаткування та забезпечити її гармонізацію.

Висновки з цього дослідження. Результатом проведеного огляду актуальних вимог, що висуваються до продукту обліку, є визначення та структурування відповідно до осіб, що зацікавлені в інформації, наявній в результатах обліку, згідно з їх відношенням до підприємства як учасників зовнішнього чи внутрішнього поля, інтересів, що переслідують ці особи. Наголошено на необхідності приведення форми обліку згідно з потребами, визначеними особливостями галузей, в яких веде свою діяльність підприємство. Визначено доцільність розподілу інформаційного масиву, що формується та оброблюється в ході обліку на підприємстві, на внутрішню та зовнішню інформацію. Створення продукту бухгалтерського обліку як інформаційного ядра формується на основі розгорнутого інформаційного масиву підприємства, консолідуючи необхідний загальний ряд даних в уніфіковану форму звітності згідно з державними стандартами ведення обліку та передбачення можливості подання інформаційного ядра в інших формах згідно з характером інтересів конкретних осіб, що взаємодіють із цією інформацією.

Дослідження нових підходів до покращання системи обліку і звітності та приведення її до згідності із сучасними вимогами та середовищем бізнесу, що їх прагне, до визначення доданої вартості та вартості підприємства, адекватного відображення нематеріальних активів та різноманіття інтелектуальних активів у системі бухгалтерського обліку й уніфікованої звітності визначають подальші перспективи в цьому напрямі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Проданчук М.А. Продукт бухгалтерського обліку у системі прийняття управлінських рішень / М.А. Проданчук // Ефективна економіка. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3203>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності IASB; Standard, International document on January 1, 2012.
3. Лоханова Н.О. Економічні інтереси користувачів облікової інформації – конфліктність, взаємозалежність і вплив на цільову спрямованість обліку / Н.О. Лоханова // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»: у 3-х ч. – Черкаси: ЧДТУ, 2012. – Випуск 30. – Ч. II. – С. 123–128.
4. Голов С.Ф. Футурологія бухгалтерського обліку / С.Ф. Голов // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2014. – № 794. – С. 153–157 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2014_794_23.
5. Корягін М.В. Бухгалтерський облік у системі управління вартістю підприємства: теоретико-методологічні концепції: [монографія] / М.В. Корягін. – Львів: ЛКА, 2012. – 389 с.
6. Друкер П. Рождение новой организации / П. Друкер // Управление знаниями; пер. с англ. Т. Гутниковой. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006.